

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**ATHOL FUGARD'IN "ADA" ADLI OYUNUN
DRAMATURJİK OLARAK İNCELENMESİ VE
"WINSTON" KARAKTERİNİN TAHLİLİ**

Yüksek Lisans Tezi

SELİM TAYLAN ERTUĞRUL

İSTANBUL, 2008

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK PROGRAMI

**ATHOL FUGARD'IN "ADA" ADLI OYUNUN
DRAMATURJİK OLARAK İNCELENMESİ VE
"WINSTON" KARAKTERİNİN TAHLİLİ**

Yüksek Lisans Tezi

SELİM TAYLAN ERTUĞRUL

Tez Danışmanı: ÖĞR. GÖR. ZURAB SIKHARULIDZE

İSTANBUL, 2008

ÖNSÖZ

İnsanların farkında olduğu bir Şey var ki; o da görülebilen, duyulabilen, dokunulabilen bir dünyada yaşıyor olmalarıdır. Buna gerçek dünya ya da gerçeklik denir. Her insan bu dünyada yaşarken içinde yaşadığı coğrafyanın, toplumun, kültürün, ekonomik ilişkilerin yarattığı bazı koşullara sahip olur. Yaşadıkça bu koşullar onun için bir gerçeklik halini alırken aynı zamanda içgüdüsel olarak da bütün bu gerçekliklerin herkes için aynı olduğunu düşünmesini sağlar. İnsan bunu düşünürken bir taraftan da tüm bu koşullara ve içinde bulunduğu sosyal, kültürel, siyasal yapıya boyun eğmiş durumdadır. Ama unutulmamalıdır ki bazı yaşamsal ihtiyaçlar bu kabullenişin ve boyun eğişin kırılmasına, bir karşı harekete dönüşmesine neden olabilir. Bunlardan en önemlisi; Athol Fugard' ın “Ada” oyununda da karşımıza çıkan “özgürlük” kavramıdır.

İnsanoğlunun özgürlüğünün kısıtlandığı, kendini, kimliğini, düşüncelerini ifade edemediği nokta aslında hayatın içinde, çatışmanın başladığı andır. Bu çatışma insanlık var olduğu sürece yaşamsal yerini koruyacaktır ve tıpkı Athol Fugard' ın “Ada” oyununda olduğu gibi birçok oyuna, filme, resme dahası sanatın birçok alanına konu olacaktır.

Bu tezin yazım aşamasındaki teknik katkılarından dolayı Fatma Ertuğrul'a ve Gülistan Murat Bilir' e teşekkür ederim.

ÖZET

ATHOL FUGARD'IN "ADA" OYUNUNUN DRAMATURJİK İNCELEMESİ VE WINSTON KARAKTERİNİN TAHLİLİ

Ertuğrul Selim Taylan

İleri Oyunculuk Programı
Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Zurab Sıkharulidze

Aralık, 2008, 31 sayfa

Athol Fugard'ın "Ada" oyunu, klasikleşmiş bir muhalif oyundur. Dört sahneden oluşmuştur. İlk sahne; John ve Winston'ın Robben Adası'ndaki hapisanede işkenceyi andıran çalışmalarıyla başlar. Winston emniyet müdürlüğünün önünde nüfus cüzdanını yırttığı için hapse girmiştir. John ise yasadışı bir örgüte üye olmaktan hapidedir. Oyun, iki arkadaşın hikayesini anlatır. Winston, aktif bir isyancıdır. John ise bu ilişkinin entelektüel tarafını temsil eder. Hapisanede mahkumlara sergilenmek üzere Sophokles'in Antigone oyununun iki kişilik versiyonunu hazırlarlar.

Bu tezde oyunun dramaturjik olarak incelenmesi ile Winston karakterinin analizi ve rolün üstün amacı üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özgürlük, Suç, Devlet, Birey

ABSTRACT

THE DRAMATURGY OF ATHOL FUGARD'S PLAY "THE ISLAND" PLAY AND ANALYSIS OF WINSTON

Ertuğrul Selim Taylan

Advanced Acting Graduate Program

Adviser:Lecturer Zurab Sikharulidze

December,2008,31 Pages

The Island is a Fugard play that resorts to the Classics to protest Apartheid. It takes place in four scenes, opening with a lengthy mimed sequence in which John and Winston, two cell mates in prison on Robben Island, carry out one of the totally pointless and exhausting tasks designed by warders to break the spirit of political prisoners.

Winston has been sentenced to prison for life because he burned his passbook in front of a police station. John has been imprisoned for belonging to a banned organization.

The story traces the relationship of these two men. Winston is the active rebel, and John, the intellectual, is trying to persuade him to play Antigone in a condensed two-character version of Sophocles's play.

It is to be a prison "performance" for their fellow prisoners and the guards. In the thesis, play's dramaturgy and character analysis of Winston have been studied.

Keywords: Freedom,Guilt,State,Individual

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. ATHOL FUGARD' IN SANAT YAŞAMI, ESERLERİ VE DÖNEMİ.....	3
2.1. YAŞAMI VE ESERLERİ	3
2.2. DÖNEMİ.....	5
3. “ADA” OYUNUN OLAYLAR DİZİSİNE BAĞLI OLARAK İNCELENMESİ.....	7
4. “ADA” OYUNUNDAKİ WINSTON KARAKTERİNİN TAHLİLİ VE ROLÜN ÜSTÜN AMACI.....	22
5. SONUÇ.....	29
KAYNAKÇA	30

1. GİRİŞ

İnsanlığın toplu yaşama geçişine koşut olarak suç kavramı da ortaya çıkmıştır. Suçun olduğu yerde ceza olgusuyla karşılaşırız. Bu olgu ise tarihsel süreç içerisinde, yönetimi elinde bulunduran iktidarlara göre, farklılıklar gösterir. Bu farklılıklara girmeden önce suç ve ceza kavramlarını incelemeliyiz.

Suç kavramının kökeni Latince'de "erimen" sözcüğünde yer alır. Bu kavramın tanımı sözlükte "morali ya da yasayı çok gerçek olarak bozma" şeklinde gösterilmiştir. Konumuz kapsamına giren suç kavramı, moral değerlerden çok, iktidar tarafından konulan yasalara dönük olarak ele alınacaktır. Yönetimi elinde bulunduran erk tarafından oluşturulan yasalar hukuksaldır. Bu yasalar suç kavramını oluşumundan önce engelleme ya da oluştuktan sonra farklı tür ve şekillerde cezalandırma amacı taşır. Ceza olgusunun tanımı ise sözlükte şöyle geçer: "Suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı devletin koyduğu sınırlama."(Türk Dil Kurum, 1983, s.156)

Yönetimi elinde bulunduranların, ceza olgusuna bağlı olarak koydukları sınırlama, tarihsel süreç içerisinde, bu sınırlamayı gerçekleştiren bir mekan olarak, hapisane kavramını oluşturmuştur. Kısıtlanmış, daraltılmış bir cezalandırma mekanı olarak tanımlayabileceğimiz hapisane, suçluyu toplumsal yaşam ve ilişkilerinden yalıtıp, caydırıcı bir unsur olarak düşünülmüştür. Bu kısıtlamada önemli olan, zaman ve uzamın dışında, bireyin direkt olarak kendisidir. Bireyin, toplu yaşamaya başladığı dönemlerden itibaren, suç kavramının ortaya çıktığına değinmiştik. Fransız tarihçi ve yazar Michel Foucault (1926-1984), iktidar-birey, suç-ceza kavramlarına yaklaşımında bireyin önemini vurgulamıştır. Batı'da hapisanenin ezelden beri varolmadığını, 18.yüzyıl sonu 19.yüzyıl başında ortaya çıktığını Michel Foucault sayesinde biliyoruz. İktidarlar cezalandırma ve egemenliğini sağlamlaştırmak için tüm bireyleri tektipleştirme çabası içindedir. Bunun nedeni iktidarın gözetimini kolaylaştırmaktır. Sonuç olarak da iktidar, özellikle modern iktidar, çocukları okulla, hastayı sağlık kuruluşlarıyla, akıl hastalarını tımarhanelerle, askeri orduyla, suçluları da hapisanelerle çevrelemiş, kaydedip sayısal hale getirmiş ve günümüzde bizlere numara vererek, bireyi fişleyerek özgürlüğünü kısıtlamıştır. Bu noktadan hareketle de kişi ister suç işlemiş olsun, ister işlememiş, iktidar gözünde zaten zanlı durumundadır. Tüm bunların sonucu olarak da modern iktidar, hem

denetimini hem de egemen olabilmesini kolaylaştırmıştır.(Michel Foucault, Çev.Kılıçbay,1992,ss.30-85)

Athol Fugard'ın " ADA " adlı oyununda, tutukluluk durumunu ve hücrenin birey üzerindeki etkisini tartıştığı, somut biçimde söylenebilir. Oyunundaki kişileştirmenin, üç boyutlu halde sunulması, hücrenin birey üzerindeki etkisini güçlendirmiştir, iktidar tarafından belirlenen koşulların yaratmış olduğu baskının, kişilik farkı gözetilmeksizin, bireyin kimliğinde yıpratmaya yol açtığı somutlaşmıştır. Fugard, oyunu simgelerle bezeyerek iktidar-birey, kurban-cellat kavramlarını güçlendirmiştir. Gardiyan "Hodoshe" oyun boyunca, gözükmemesine karşın, mahkumlar üzerinde yaratmış olduğu baskı net biçimde hissedilmektedir. Hodoshe, devletin görünmeyen fakat her zaman orada olduğu bilinen elinin kendisidir. Fugard oyun kişileri arasındaki ilişkiyi " Sophokles'in Antigone'si üzerine koşullandırarak, öğreten-öğrenen ilişkisini devlet-birey ilişkisiyle eşleştirmiştir.

Oyun kişilerinin, birbirleriyle olan bağları birbirini katlamış biçimde dillendirilmiştir. Müdür Prinsloo ve Hodoshe arasındaki, bağla John ve Winston arasındaki bağda temelde fark yoktur. Oyun içinde adı geçen herkes arasında varolan bir iktidar savaşı mevcuttur. Her kişi, bir diğeri üzerindeki baskı unsurudur. Oyunun içinde varolan bu katmanın en altında, karakter olarak VVinston yer almaktadır. Bu noktadan hareket edersek, sonsuz olan tek kişi VVinston'dur Her biri doğal olarak kuşatılmış bu bireylerden asla özgür olamayacak tek kişi yine Winstondur.

Bu noktadan hareket ederek, Winston karakterinin yaşamış olduğu ya da yaşayacağı trajedi, süreç içerisinde, devamlılık gösteren bir hal alır. İktidarın yarattığı baskıya, Winston açısından bakmak doğru bir noktadır, iktidarın Winston'a yaptığı, insansızlaştırmanın ta kendisidir. Winston, kendini tekrarlamaya başlayacak, ruhsal yıpranması ve yorgunluğu, fiziksel yıpranmanın yoğunluğundan daha çekilmez bir durum alacaktır. Ceza (kılıç), Winston da, bedeni değil, ruhu kesecektir. Suç, bireyin değil, iktidarın gerçekleştirdiği bir eylem durumuna gelmiştir. Güç ispat için, kendi yapı taşı olan bireyi öğüterek temellerini zayıflatmaktadır. Fakat iktidar her defasında insanın üzerine çöker ve onu yok eder. İşte Winston, ruhsal olarak yıpratılmış, kuşatılmış bireyin -sosyal koşullar göz önünde tutulduğunda- en nadide örneğidir.

2.ATHOL FUGARD' IN SANAT YAŞAMI, ESERLERİ VE DÖNEMİ

2.1.YAŞAMI VE ESERLERİ

1932 de Güney Afrika Middlesburgh da doğdu, İngiliz dilli bir Baba ile Annenin çocuğu olan Athol Fugard, Cape Town Üniversitesi'nde Sosyal antropoloji ve felsefe okudu. Tüm oyunlarını İngilizce yazdı. Uzak doğuda iki yıl gemicilik yaptı. Bu sürede Johannesburg' da mahkeme katipliği yaptı. Oyuncu olan eşiyile birlikte The Serpeni Players topluluğunu kurdu. Tiyatro kariyerine oyuncu olarak başladı. Birkaç oyunculuk denemesinden sonra oyun yazmaya başladı. Başından beri politik bir tavrı vardı. Güney Afrika'daki ırkçılığa karşıydı. İlk oyununu 1959'da yazdı; "No-good Friday" (Hayırsız Cuma) arkasından 25 centlik kadın'ı yazdı bu oyunlarında Johannesburg'daki mahkeme katipliği deneyimlerini konu yaptı. Tennessee Williams'ın karakter yaratmadaki ustalığından etkilendi. Ve Tennessee Williams'm yaptığı gibi karakterleri tam zayıflıkları ve en güçlü halleriyle ele aldı. Ayrıca Fugard'ın kadın karakterleri de Williams'm kadın karakterleri gibi Dominant kadınlardır.

Bir yıl Avrupa da kaldıktan sonra, Güney Afrika'ya yeniden döndü. Port Elizabeth'in yoksul semtlerindeki yaşamı bir üçleme içinde veren oyunlarını yazdı. Bunlar: The Bood Knot (1961) Kan Bağı Hello and Good by (1969 Merhaba ve Hoşçakal), Boesman and Lena (1969 Baesman ve Lena). Kan bağının hem Londra'da hem NeW York'da sahnelenmesi ayrıca BBC televizyonunda gösterilmesi ününü arttırdı. Ama bu oyunla siyasi yasaklamalar ve kovuşturmalar başladı. 1967 yılında Dört yıllığına pasaportu elinden alındı ve ülke dışına çıkması yasaklandı. Boesman ve Lena 1973'de fümeye alındı Boesman'ı Fugard, Lena'yı da Yvonne Bryceland oynadı.

Daha sonra bu üç oyun "Üç Port Elizabeth oyunu" adıyla 1974'de beraber yayımlandı.

1969 yılında yazdığı bir başka oyunu da *People are Living there* (Orada yaşıyor insanlar). Bu oyunun konusu da Fugard'ın mahkeme katipliği yaptığı yıllara dayanır. Oyunda Fugard, ölümcül bir dünyada insanın kendini olumlama olasılığına değinir.

Athol Fugard'ın Londra'daki Royal Court Theatre'da bir çok oyunu sahnelenmiştir.

Athol Fugard'ın öğretişe! ve sloganist olmadan güçlü siyasal görüşler dile getiren, gülmece ile duyarlılığı birlikte işleyen, insan ilişkilerini abartmadan veren, ülkesinin insanların yaşamına eğilen, özellikle de alt kesimin sorunlarına eğilen yazarlığı, 1960-70 arası patlak veren komünist beyazlarında katıldığı siyah ayaklanmaları sonrasında, yargılamadan hapsedme cezası uygulayan bir yasa kabul edildi. Fugard, *The Island* (Ada 1973) adlı oyununu tam bu olayların tırmanışa geçip, yargısız hapsedme cezasının uygulandığı dönemde yazıp ilk kez de kendi rejisiyle 2 Mayıs 1973'de sahnelenmiştir. Gerçek anılardan ve kişilerden yola çıkılarak yazılan oyunun karakterleri John ve Winston oyunda konu edilen baskıyı yaşamış gerçek kişilerdir.

A Lesson from Aloes (sarı sabır çiçeklerinden bir ders 1978) *The Drummer* (Tamtamcı 1980), *Master Harold and the boys* (Efendi Harold ve çocuklar. 1982), *The Road to Mecca*, (Bir çift kanat, 1984), *A place with the pigs* (Domuz ahır 1987) *My Children! My Africa!* (Benim çocuklarım! Benim Afrikam! 1989), *Playland* (1992), *My life* (Hayatım 1994), *A Valley song*. (Bir vadi şarkısı 1995), *The Captain's Tiger* (Yüzbaşının kaplanı 1998) *Sorrows and Rejoicing* (2001).

Athol Fugard'ın oyunlarından başka üç kitabı daha vardır. Bunlardan biri *Tsotsi* (siyah holigan) adlı romanıdır 1980 'de yayınladığı, bu romanı, 1959, 1960 yıllarında yazmıştır. Ayrıca Fugard'ın 1960-1977 yılları arasında yazdığı kendi notlarından ve denemelerinde oluşan; *Note books* adlı bir kitabı vardır. Birde otobiyografik skeçlerden oluşan. *Johnnie ve Garth* adlı iki kuzeninin ağzından yazdığı (*Ousins* . 1994) adlı bir anı kitabı vardır (Çalışlar, 1995)

2.2.DÖNEMİ

XVII. Yüzyılın ikinci yarısında Hollanda'nın Hindistan'a gidecek gemileri için, Güney Afrika'daki Cape limanını ikmal üssü olarak seçtiler. İkmal üssü olarak seçilen bu bölgeye kendilerine Boer denen ilk Hollandalı'ların gelmelerine yol açtı. Boerler, kurdukları kolonileri genişletmek ve köle toplamak amacıyla, çevrede bulunan siyah kabilelerle savaşıma başladılar. Bu çatışmalar 1800'lü yıllara dek sürdü. Bu yıllardan sonra Avrupa'da yoğunlaşan sömürgecilik hareketi Britanyalıları da bu bölgeye getirdi . Liman ve çevresini egemenliği altına almaya başlayan Boer'ler bu durumdan rahatsız oldular

Arazinin kontrol edilmesi, mülkiyet hakları ve özellikle 1834 "yılında köle çalıştırmanın Britanya tarafından yasaklanması Boer-Britanya gerginliğini arttırdı. Altın ve elmas madenlerinin bulunması, maden yataklarının üstünde de Zulu, Bantu gibi siyah kabilelerin yerleşik olması, savaşın patlak vermesine yol açtı. 1899-1902 yılları arasında süren Boer'ler Savaşı, bölgede yerleşik bulunan kabileler üzerinde çok yıpratıcı oldu. Britanyalılar ve Boer'ler temeli ekonomik nedenlere dayalı olan bu savaşı hem birbirleriyle, hem de maden yatakları üzerinde yaşayan siyah ırk'la sürdürdüler. Güney Afrika'da devlet politikası olarak halen varlığını hissettiren, ırk ayrımı (apartheid) siyaseti bu yıllarda oluşmaya başladı.

Boer-Britanya arasında bir uzlaşma ihtimali doğunca Güney Afrika yüksek komiserinin çabasıyla Güney Afrika Birliği adı altında yeni bir devlet kuruldu (31 Mayıs 1910). Birliği, Londra'dan tayin edilen bir Vali'nin denetiminde Boer ve Britanyalılar'dan oluşan bir meclis yönetiyordu. Birliğin asıl çoğunluğunu oluşturan siyahların yönetimde fazlasıyla yeri yoktu. Çünkü siyahlar beyaz azınlık tarafından hep potansiyel bir tehlike olarak görülüyordu. 1910 yılından itibaren aşırı sağcı Milliyetçi partinin başa geçmesiyle, iktidarını korumak için beyaz azınlık bütün siyasi hakları kendinde topladı. Zengin uranyum yataklarının bulunmasını takiben siyahların mülkiyet edinmesi de yasaklandı. (1913). Bundan sonra ücretleri düşürülen siyahlar tamamen işverenlerine bağlandılar. 1914 yılında da siyahların çalıştırılmadıkları şehirlere girmelerinin yasaklanmasıyla ayırım siyaseti resmen

başlamış oldu. 1950 yılında ırklar arası evlenmeler yasaklanınca, özgürlükleri iyice kısıtlanan siyah çoğunluk arasında kıpırdanmalar başladı. Komünist hareketin siyahların yanı sıra bazı beyazlar arasında da yayılması birçok kanlı eylemlere yol açtı. Özgürlük mücadelesini, kısıtlı sayıda da olsa bazı beyazlarla birlikte sürdüren siyahlar, şiddetle cezalandırılmaya başlandı, Irk ayırımı siyaseti yüzünden başta İngiltere olmak üzere, çok fazla tepki alan Güney Afrika Birliği, yaptığı referandum sonucu (bu oylamaya hiçbir melez ve siyah katılamamıştır). 31 Mayıs 1961'de resmen İngiltere'den ayrılıp, Güney Afrika Cumhuriyeti'ni kurdu. Bunun sonrasında tüm siyah, melez ve diğer Hintli göçmenler daraltılmış bölgelere zorla yerleştirildiler. 1960-1970 yılları arasında patlak veren ve komünist beyazların da katıldığı siyah ayaklanmaları sonrasında yargılamadan hapsedme cezası uygulayan bir yasa kabul edildi. (Meydan Larousse)

Güney Afrikalı yazar Athol Fugard (1932), Ada adlı oyunu işte tam bu olayların tırmanışa geçip, yargısız hapsedme cezasının uygulandığı dönemde yazıp ilk kez de kendi rejisiyle 2 Mayıs 1973'de sahnelemiştir. Yaşanmış olaylardan yola çıkarak yazılmış oyunun karakterleri, John ve Winston'da bu olayları yaşamış kişilerdir. John Kani ve Winston Tshona oyunda konu edilen baskıyı yaşamış siyahlardır. Oyun yazan, oyuncu ve yönetmen olarak 1958'den bu yana çalışmalarını sürdüren Fugard, beyaz olmasına rağmen Port Elizabeth'te kurduğu tiyatrosunda ırk ayırımına karşı oyunlar sahneledi. Ayrımcılığın karşısında olan Fugard, bu tavrı sebebiyle çok sıkı sansür engeliyle karşılaşmıştır.

3.“ADA” OYUNUNUN OLAYLAR DİZİSİNE BAĞLI OLARAK İNCELENMESİ

Oyun dört sahneden oluşmaktadır, oyunun rol kişileri , John ve Winston'dır. Oyun, Robben adasındaki hapishanede geçer.

Oyun başladığında sahnenin ortasına yerleştirilmiş bir yükselti yavaş yavaş aydınlanır. Bu yükselti hapishanenin içindeki bir hücreyi belirler. Yerde düzgünce katlanmış ince yer yatağı ve battaniyeler vardır. Köşede de bir su kovası ve iki teneke tas vardır.

Uzun bir siren sesi duyulur. Sahne tamamen aydınlandığında ortadaki yükseltinin çevresinde varsayılan bir çukurda iki mahkum görülür. John sağda, Winston solda olmak üzere çukur kazmaktadırlar, ikisinin de üzerinde mahkum giysileri vardır, ikisinin de saçları kısa kesilmiştir.

Mantıksız, saçma bir iş yapmaktadırlar. Her biri kazdığı kumu, toprağı bir el arabasına doldurur, sonra büyük zahmetlerle götürüp ötekinin kazdığı çukura döker. Böylece kum yığını sürekli kazılmakta, aynı zamanda sürekli dolmaktadır. Bu eylem ikisi içinde hem fiziksel hen de psikolojik işkencedir.

Uzun süre mahkumların kazarken çıkardıkları sesler, el arabasının ortadaki yükseltinin çevresini dönerken çıkardığı gürültü, ve gardiyan Hodoshe'nin sesinden başka bir şey duyulmaz. Bir süre sonra bu seslere bir düdük sesi eklenir. İki mahkum düdük sesinden sonra birbirlerine yaklaşıp yanyana dururlar. El ve ayaklarından birbirine zincirli kelepçe ile bağlanırlar. Yeniden düdük sesi duyulur. Mahkumlar koşar adım harekete geçerler. John bir dua mırıldanırken, Winston ise koşuya uygun bir ritim homurdanır. İkisi için de buldukları koşul ve yaptıkları eylem son derece olağandışı ve zorlayıcıdır. Yazar oyunun başında içinde buldukları olağandışı

koşulları ve benlik saygılarının bu yüzden ne kadar zorlandığını göstermektedir.

İki mahkûm da yeterince hızlı koşmadıkları için kırbaçlanırlar. Winston gözünün üzerine hatırı sayılır bir darbe yer. John ise bileğini burkmuştur. Bu koşu bir süre sonra hücre kapısında sona erer. İki mahkûmun kelepçeleri çıkartılıp üstleri arandıktan sonra hücreye girerler ve kapı arkalarından kapanır.

İkisi de çok yorulmuştur. Hemen oldukları yere yığılırlar. Orada bir süre soluklanıp güçlerini topladıklarında ilk iş olarak yaralarını kontrol ederler. Winston gözünü, John ayak bileğini kontrol eder. Winston'un inlemesi üzerine John sürünerek Winston'a yaklaşır ve gözündeki yarayı inceler. Winston'ın inlemesi yavaş yavaş sözcüklerle dile gelmeyen bir öfkeye dönüşmüştür. Winston hücrede deli gibi bağırarak dört dönmeye başlar. Bu gürültü, gardiyanın geri dönmesine ve dolayısı ile daha çok eziyete yol açacağından, John, Winston'ı yatıştırmaya çalışmaktadır. Winston çok kızgın ve sinirlidir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, ss.2-3)

Winston:Bok sineği!

John:Bırak, Winston. Beni dinle aslanım, şimdi herif gelirse büsbütün Şapa otururuz.

Winston:Hemen gelsin buraya...

John:Bırak Winston, vazgeç!Bizi koşturdu o kadar.

Winston:Hodoshe!Gardiyan denen o leş kargasını istiyorum.

John:Bizi koşturdu ya muradına ermiştir. Sat anasını boşver, belki yarın bizimde taş ocağında çalışmamıza izin verir

Winston'ın sesi birden kesilir. John bir an için söylediklerinin etkili olduğunu sanır, ama sonra Winston'ın gözlerini dikmiş, kulağına bakmakta olduğunu fark eder. John ani bir hareketle elini kulağına götürür. Parmakları kana bulanır. ikisi bir an bakışırlar. Sonra Winston, kulağına bakmak içinJohn'u zorla yere yatırır. Yarayı inceler ve gömleğinin ucuyla temizler. John'a yaranın önemsiz, küçük bir yara

olduğunu söyler ve John'un yanına oturup burnuna, kulaklarına, gözlerine dolmuş olan kumları temizlemeye girişir. Bu kumlar ona çocukluğunu hatırlatır.

(Fugard; Çev. Erten,1993,s.3)

Winston:Her taraf kumlKüçükken oynadığım deniz kumu gibi...

Çok yorulmuşlardır. O gün yaşadıklarının ne kadar yorucu olduğunu ve yaptıkları işin ne büyük bir işkence olduğunu konuşurlar. Yaşadıkları koşullar ve gördükleri muamele, nerede olduklarını, kim olduklarını, birbirleri arasındaki ilişkinin ne olduğunu unutturmaya, tüm bunlarla ilgili farkındalıklarının değiştirmeye yöneliktir. Yaşadıkları koşullar ve işkence birbirlerinden nefret etmelerine bile neden olmaktadır. Bu da benlik tasarımlarının ve saygılarının zedelenmeye başladığını gösterir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, ss.4-5)

John:(...)...seni gırtlaklayasım geldi. Gözüme o kadar kötü göründün birader...(...)Senden nefret ettim Winston.

Winston:Ben de senden nefret ettim.

Bu sırada temizlenmeye başlarlar. Hücredeki kovaların içindeki suyu kullanırlar. John yıkanmak için gömleğini çıkartır. Winston su kovasının altındaki zula deliğinden bir sigara kotiği, kibrit ve çakmak taşı çıkartır. Sigarayı yakıp içmeye başlar. John pantolonundaki gizli bir cepten üç dört tane paslı çivi çıkartıp Winston'a uzatır. Winston ilk önce gayri ihtiyari alır. Sonra John'a çivilerin ne işe yarayacağını sorar. John' da, Antigone'nin gerdanlığı için olduğunu söyler. Winston bunu duyunca sinirlenir ve çivileri yere fırlatır. Sigarasını içmeye devam eder. John ve Winston, hapishanede gardiyan ve mahkumlara Sophokles'in Antigone oyununu oynayacaklardır. Bu çiviler de Antigone'nin gerdanlığı olacaktır. Ama Winston gönülsüzdür. John onu ikna etmeye çalışır.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.6)

Winston: Sıçayım Antigone'nin içine. Antigoneymiş! Manyak mısın nesin be!

John: Bana bak, saçmalama şimdi. Söz verdin. Bak az bir şey kaldı. Üç parmak örgü bir çivi, üç parmak örgü bir çivi saçmalamanın zamanı değil Winston. Temsile altı gün kaldı. Oynayacağız diye söz verdik...

Sonunda Winston'ı ikna eder. ikisi de yere uzanırlar ve John Winston'a oyunun konusunu yere çizerek anlatmaya başlar. Winston hala gönülsüzdür, ama dinlemektedir. John'un hapisanedeki bu oyun oynama çabası aslında karşılaştığı olağandışı koşullarla mücadele etme çabasıdır, insan olduğunu hissetmek istemektedir. Çünkü yaşadığı koşulların yavaş yavaş onu insan olmaktan uzaklaştırdığının farkındadır.

Yazar, Antigone oyununu özellikle seçmiştir. Çünkü John, Winston ve Antigone yönelişleri açısından birbirlerine benzemektedirler. Üçü de inandıkları şeyler uğruna otoriteye, devlete karşı gelmişler, bu yüzden de yargılanıp cezalandırılmışlardır. Yazar bu ortaklığı John'un ağzından dillendirmektedir.

(Fugard; Çev. Erten,199, s.8)

John:(...) Hatırla, 'Polyneiskes'dedik,bizim tarafımızdandır dedik. Hatırladın mı?

Bir süre daha oyunun konusu ve genel kanvası üzerine çalışırlar. John, Winston'a oyunla ilgili sorular sorar. Winston oyunu anlamıştır. Verdiği cevaplardan John memnun olur.

(Fugard; Çev. Erten,199, s.11)

John:Öğrendi be'.Aferin ulan!Gördün mü Winston ne kadar kolay. Yarın da sözlerini ezberledin mi tamam.

İkisi de kalkarlar, kenarıda duran battaniye ve döşekleri açıp yatmaya hazır hale getirip uzanırlar. John Winston'a sabah gardiyan kapıyı açınca dik kafalılık etmemesini saygılı olmasını söyler. Çünkü o gün yaşadıkları işkenceyi, gardiyanı kızdırıp, ertesi gün de yaşamak istememektedir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.12)

John:(...)Doğru konuş adam gibi. 'Baş üstüne şef de. Sırf senin inadın yüzünden yarın yine o Allah'ın belası kumsalda kan terlemek istemiyorum.

Winston'da o gün yaşadıklarından dersini almıştır, ve John'a itiraz etmez. Olumlu olacağını söyler. John kendini kastederek, Winston'a, hücrede yalnız olmadığını ve başkalarına karşı görevleri olduğunu söyler. 'Görev1 kelimesi Winston'a her akşam oynadıkları bir oyunu ve o akşam da sıranın John da olduğunu hatırlatır ve konuşmalarından nasıl bir oyun oynadıklarını anlarız.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.12)

Winston:(...)Bu akşam sıra sende.

John:Ne demek? Hadi lan, daha dün akşam sıra bendeydi be!

Winston:Yok ya!Unuttun mu? Dün akşam ben seni sinemaya götürdüm.

John:Vay anasını, doğru be. Kıyak filmdi ha. 'Batının en hızlı silahşoru'. .

Bu oyunu oynarken her gece biri, geçmişte yapmaktan zevk aldıkları bir şeyi veya hapisten önceki yaşantılarına ait bir durumu dramatize etmektedir. Bu dramatize çabası aslında geçmişle bağlarını sürdürebilme çabasıdır. Ve bu oyun bir ölçüde de hapisane koşullarına dayanabilirlerini sağlar. Benlik tasarımlarını koruyabilmek ve benlik saygılarını yitirmemek için içinde buldukları olağandışı koşullara karşı birtakım savunma mekanizmaları geliştirmek zorundadırlar, bu da onlardan biridir.

John yatağına oturur. Bir süre düşündükten sonra, boş bir konserve kutusunu alır, telefon ahizesi gibi tutar. Hayali bir telefonda numaraları çevirir. Winston tüm olanları şaşkınlıkla izlemektedir. John numaraları çevirdikten sonra bir süre sanki numaranın düşmesi için bekler ve konuşmaya başlar.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.12)

John:Alo, santral...Bir New Brighton görüşmesi ricaedicektim...Evet, New Brighton,Port Elizabeth,..414624. Evet, bekliyorum..

Winston, John'un santrale söylediği numarayı duyunca birden ayağa fırlar;bu numarayı tanımıştır. Burası tüm arkadaşlarla takıldıkları bar türü bir yerdir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.13)

Winston:Scott'm dükkanı! 'Cennet'!

Telefon bağlanır ve John Scott'la konuşmaya başlar. Oynadıkları oyun başlamıştır. Winston'da kendini bir anda oyunun içinde bulmuştur. Bu arada John konuşurken Winston sürekli araya girmeye çabalar ve sonunda John'un dikkatini çeker.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.13)

Winston:Başka kim varmış? Dükkanda, onu sor.

John:Scott arkadaşlardan kimse var mı? Olamaz!... Çağır şunu telefona...

Winston:Kimmiş? Kimmiş?... John:Sky

Winston sevincini daha fazla gizleyemez. John'un yanına diz çöker. John'un konuşması boyunca sorular ve tepkilerle olaya katılır. Her ikisi de bu oyundan çok

hoşlanmışlardır. Ama bu mutlulukları; konuşma sırasında John eşlerine selam yollayınca bozulur. İkisini de bir hüznün kaplamıştır. Winston ağır ağır yatağına gider ve kıvrılıp yatar. John da konuşmayı bitirir ve ışık kararır.

ikinci sahne başladığında birkaç gün geçmiştir. John ve Winston yine hücrededirler. John battaniyenin altına girmiştir. Winston, Antigone'nin perukasını ve uyduruk kadın göğüslerini takmakla meşguldür. Peruk da takma göğüsler de, üstünde gayet eğreti durmaktadır. Komik bir görüntüsü vardır. John battaniyenin altından Winston'a hazır olup olmadığını sorar. Battaniyenin altından çıkıp bakmak için Winston'ın hazır olmasını beklemektedir. Winston hazırlığını bitirdiğinde, John yavaşça battaniyeyi kaldırır ve bakar, gözlerine inanamaz. Winston'ın aşırı komik bir görünüşü vardır. John'un şaşkınlığı giderek yükselen bir gülmeye dönüşür. John Winston'ın Antigone kılığı karşısında kendini tutamayıp komiklikler yapmaya başlar. Çevresinde dolanır, göğüslerini okşar, koluna girip salına salına gezinir. Bu arada gülmeye devam etmektedir. Sonunda şakanın ölçüsünü kaçıır ve pantolonu indiriverir. Winston, John'un tüm şakalarına gittikçe artan bir öfkeyle, sessizce katlanmıştır. Ama yaptığı son hareket, pantolonu indirmesi barda» taş ı n r. Perukayı ve takma göğüsleri öfkeyle atar ve kovanın başına gidip elini yüzünü yıkamaya başlar. Çok kızmıştır.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.17)

Winston:Hastir ulan!Yetti be!AI Antigone'ni münasip bir yerine sok, tamam mı?

John durumu toparlamaya çalışsa da beceremez. Gülmeye devam eder. Winston'm kızgınlığı artmıştır. Antigone rolünü oynamaktan vazgeçmiştir. Kadın kılığına girip de hapisanede komik duruma düşmek istememektedir. John birden durumu kavrar. Ama artık Winston'ı ikna etmek kolay değildir. Kandırmaya çalışır. Winston ona inanmaz.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.18)

John:G(İlmesine güldüm, evet..Güldüm. Ama neden güldüm, onu söyleyeyim mi? Seni sahne heyecanına hazırlamak için güldüm...

Winston:Düşünde gör de inanma. Anla şunu John, ben oynamıyorum. Bu kadar basit

John, Winston'ı kararından vazgeçirmek için elinden geleni yapar ama beceremez. Winston, John'a, ısrarları karşısında Antigone'yi değil de Kreon'u oynayabileceğini söyler. Oyunu oynamalarına bir gün kalmıştır. John bu kadar kısa süre içinde yeniden rollere hazırlanmanın mümkün olmadığını söyler. Winston hala inat etmektedir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.19)

Winston:Üzgünüm ama o zaman yapabileceğim başka bir şey yok. Antigone'yi oynamam.

John öfkelenir ve kısa bir duraklamadan sonra peruka ve takma göğüsleri takar. Winston'ın önüne dikilip kendine gülmesini söyler. Winston gülmek ister ama bu zorlama bir gülüştür. John, Winston'ı tekrar ikna etmeye çalışır. Gülmemesinin nedeninin perukanın altındakinin kim olduğunu bilmesi olduğunu, eğer Antigone'yi oynarsa onu da tanıyıp hapisanedekilerin gülmeyeceklerini söyler, ama bu da Winston'ı ikna etmez. Bir süre daha Winston'ı kararından vazgeçirmeye çalışır. Aniden birbirlerinden uzaklaşıp yüzlerini duvara dönerler. Pantolonlarını indirip ellerini yukarı kaldırarak duvara yaslanırlar. Hodoshe'un John'a seslendiği duyulur. John'u çağırır. John pantolonunu çekip hücreyi terk eder. John çıkınca Winston da pantolonunu çeker ve John'a söylenmeye başlar.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.21)

Winston:Gitti işte. Oh olsun. Zılgıtı yesin de görsün bakalım. Antigone aşığı, Antigone yukarı!Yok Antigone önemli!HÇarparım Antigone'sine be!Ne uyku kaldı

ne durak. Varsa yoksa Eteokles ile Polyneikes. Bir Antigone dalgası çıkardı koca hapishanenin huzurunu kaçırdı belGardiyandan zapartayı yesin de anlasın dünyanın kaç bucak olduğunu.

Bir süre sonra hücre kapısına doğru gider, dışarıyı dinler. Sonra yerdeki perukaya yaklaşır ve perukanın çevresinde bir tur atar. Sonunda dayanamayıp perukayı yerden alır. Bir kez daha kapıya yaklaşıp gelen giden varmı diye kontrol "eder. Aslında perukalı halinin nasıl görüldüğünü merak etmekte ve John'un ona neden o kadar güldüğünü anlamak istemektedir. Bunun yolu da aynada kendi görüntüsünü görebilmektir. Ama bunu yaparken de John'un kendisini görmesini istemez. Birden perukalı halini su kovaşına yansıyan görüntüden görebileceğini akıl eder, perukayı takar suda yansıyan görüntüsüne bakar, hücrede dolaşarak, Antigone'nin halini, tavrını denemeye çalışır. Yaptığı hareketleri beğenmez. Perukayı çıkarıp yine fırlatır. Elleri cebinde hücrede volta atmaya başlar. Bir taraftan da homurdanmaktadır.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.21-22)

Winston:Yapmıyorum işte;gelsin söyleyeceğim...Öyle tartışmak falan da yok. Kesin olarak söyleyeceğim. Yapmıyorum diyeceğim...

Winston, kendi kendine söylenirken bir süre sonra John içeri girer, ifadesi ve görünüşü çok farklıdır. Winston Antigone mevzuuyla o kadar meşguldür ki John'un bakışlarındaki değişikliği ve şaşkın ifadeyi fark etmez. Biraz evvel söylemeyi tasarladığı şeyleri söylemeye çalışır ama John onu durdurur. Bunun üzerine de Winston, John'daki garip ifadeyi fark eder

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.23)

Winston:Tartışmak istemiyorum arkadaş. Şu hücrede o kadar uzun zamandır beraberiz ki incir çekirdeğini doldurmayan her boka tartışıyoruz. Ne tartışması, didişiyoruz...Hey!Sen beni dinliyor musun?

John:Winston, sana söylemem gereken bir şey var.

Winston:Ne oldu? Gardiyan ne dedi? Bir şey mi oldu? Kötü bir şey mi? Tecrit falan mı? .

John Winston'a cezasına yaptığı itirazın kabul edildiğini ve üç ay daha yatıp serbest kalacağını söyler. Bunu John'a müdür, Prinslo söylemiştir. Winston bu haberi duyunca Çok sevinir, ikisi kucaklaşır ve dans etmeye başlarlar. Winston bu haberi herkese duyurmak ister. Yan hücrelerde kalan arkadaşlarına duyurmak için bağırmaya başlar ama John engel olur. Çünkü daha kendi bile inanamıyordur. Emin olmadan kimseye söylemek istemez.

Winston'a herşeyi anlatır. Gardiyanla nasıl müdürün odasına gittiklerini, müdürün, masasındaki kağıtların arasından, John'u üç ay sonra serbest bırakacak mahkeme kararını çıkartmasını, ve John'a imzalatışım tüm ayrıntılarıyla anlatır. John, birden hapishaneye ilk geldikleri zamanı ve hapishaneye gelirken kat ettikleri sekizyüz kilometre yolun ne zahmetli geçtiğini hatırlar. O sekizyüz kilometrelik yolu sıcakta, birbirlerine kelepçeli ayakta bir hapishane arabasının arkasında geçirmişlerdir.

John'un hapishanede üç ayı kalmıştır. Aldığı on yıl cezanın yedi yılı üst mahkemeye yaptığı itirazın kabul edilmesinden ve hafifletici nedenlerden dolayı affedilmiştir. John bir an bu mutlu haberin arkadaşı için ne anlama geldiğini fark eder ve hemen yatıp uyumayı teklif eder. Yatarlar ve sahne kararır.

Üçüncü sahnede zaman, aynı gecenin daha geç saatleridir. Winston ve John yine hücrelerinde, yataklarında yatmaktadırlar. Winston uyur gibidir. John ise yatakta huzursuz bir biçimde dönüp durmaktadır. Sonunda kalkar, kovadan su İçer, sonra dönüp yatağına gelir, ama yatmaz. Battaniyesini omuzuna alıp oturur. Belli ki önündeki üç ayı düşünüyordur. Parmaklarıyla günleri sayar. Bu arada Winston'a arkası dönüktür. Winston sessizce kalkıp oturur ve bir süre John'u izler. John

Winston'ı fark eder. Winston, John'un daha ilk günden hesap yapıp günleri saymasına gülmektedir. Beraber hesaplarlar. Doksan iki gün kalmıştır. Beraber onar onar geriye doğru sayarlar.

(Fugard; Çev. Erten, 1993, ss.31-32)

John:Ağustos'un on birinde çıkarım. Demek ki doksaniki gün eder.

Winston:Yann? John:Doksanbir.

Winston:Öbür gün?

John:Doksan.

Winston: Bir süre sonra seksen.

John:Evet.

Winston:Sonra yetmiş.

John:Yok oğlum o kadar çabuk geçmez bu zaman...

(...) Orada yaşamın hemen değişecek tabii. Herşey daha kolay katlanılır olacak. Çünkü, Hodoshe, o leş kargası seninle gelmeyecek. O, burada kalacak, benimle. Victor Verster hapishanesinde seni çalışmaya bağlara gönderecekler. Orada taş ocağı yok. Üzüm ve elma yiyebileceksin... Tayının da değişecek...'O' tipi tayın ve spor; tahliye olduğun zaman iyi görünesin diye. Akşamları oyun oynayabileceksin. Dama, beş taş, kızmabirader... Sonra günün birinde müdüriyetten çağıracaklar. Kapının önünde seni geri götürecek bir araba olacak. O sekiz yüz kilometreyi gerisin geri götürecekler. Ama bu kez oturabilirsin. Gelirken olduğu gibi sekiz yüz kilometre boyunca ayakta durmak zorunda değilsin. Keleççelerinde olmayacak. Hatta kim bilir belki yolda çişini yapman için mola bile verirler. Belki yolda bir yerde gecelersiniz bile Port Elizabeth'e varacaksınız. Önce Rooiholl hapishanesine götürecekler seni. Orası neredeyse evine komşu sayılır. New Brighton'ın yanı basındasın artık. Penceredeki demir parmaklıkların arkasından yoldan gelip geçenleri görüyorsun. Otobüslerin sesini işitebiliyorsun. Sonra bir gece yine gözünü uyku tutmayacak. Çünkü yine sayıyor olacaksın. Bu kez günleri değil saatleri. Ve ertesi sabah seni alıp tahliye bürosuna götürecekler. Orada sana yeni bir haki gömlek, yeni bir haki pantolon ve bir çift kahverengi pabuç verecekler. Haa, bir de özel eşyani. Bak onu az kalsın unuttuyordum. Özel eşyani... Bunları bir şeye paketleyip verecekler. Koltuğunun altında paketlerinle seni kapıya getirecekler. O kapı yok mu John, o kapı! O kapının ardında New Brighton seni beklemektedir. Annen, baban, Princess, çocuklar...

Özgürlüğe imgelem yoluyla da olsa bu denli yaklaşmış olmak, John için dayanılmaz olmuştur. Tıkanır gibi havayı değiştirmeye çabalar. Winston'a uyumak istediğini, konuşmak istemediğini söyler. Ama Winston'ın susmaya niyeti yoktur. Onu izler. Yüzündeki gülümseyiş kaybolmuştur. Emekleyerek, sürünerek kaçmak isteyen John'u yakalar ve anlatmaya devam eder. Ama bu defa tavrı tamamen değişmiştir. Winston, özgür kalacağı için John'u cezalandırmak ister gibidir. Winston içinde bulunduğu olağandışı koşullara karşı direncini kaybetmeye başlamıştır. Arkadaşının özgür kalacağı fikri onun benlik tasarımına zarar vermektedir ve John'a yönelişinin değişmesi, onu suçlaması, acımasızca özgürlüğüyle yüzleştirmeye çalışması, Winston'ın benlik saygısını yitirdiğinin göstergesidir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.32)

Winston:Yoo, daha bitmedi. Kapının önünde seni arkadaşların karşılayacak. Alıp evine götürecekler. Grathan sokağı otuzsekiz numara, John. Hatırlıyor musun, orada herkes seni bekliyor olacak. Teyzeler, amcalar, arkadaşlar...

Artık Winston'ın anlattıkları, John'u iyice rahatsız etmeye başlamıştır. Ve aralarındaki ilişkide bir boğuşmaya dönüşmüştür. Winston gittikçe artan bir biçimde John'un üzerine gitmektedir. John, bu boğuşma sırasında Winston'a neden böyle yaptığını sorar. Ve Winston da bunun üzerine asıl söylemek istediklerini, hissettiklerini söylemeye başlar. John'u kıskanmakta, onun özgür olacağı düşüncesinden rahatsız olmaktadır. Çünkü artık şartlar değişmiş, hapisane şartları onun için olağandışı, zorlayıcıyken, John'un gidecek olması, hücrede yalnız kalacak olması onun için olağandışı ve zorlayıcı bir koşul halini almıştır. "Bu yüzden de kendisi olmaktan çıkmıştır. John'a yaklaşımı da cezalandırmak istercesinedir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.33)

John:Benim bunda ne suçum var? Neden beni cezalandırmak istiyorsun?

Winston:Kokuyorsun John ,içki kokuyorsun, insan kokuyorsun, kadın ve özgürlük kokuyorsun. Özgürlüğünün kokusu midemi bulandırıyor. Çığırından çıkarıyor beni...

Winston, John'un özgürlüğünü kıskanmaktadır. Çünkü artık Winston benlik saygısını yitirmiştir. Kim olduğunu, neden orada olduğunu unutmuş, özgürlükten başka bir şey düşünemez bir hal almıştır. Kendi durumunu açıklamak için John'a taş ocağındaki ihtiyar Harry'den bahseder.

Winston'ın Harry hakkında söylediği herşey, benlik saygısını yitirmiş, kendinden uzaklaşmış bir insanı tarif eder. Winston bu tarifi aslında kendisi için yapmıştır. Çünkü, Harry ile kendisi arasında bir özdeşim kurmaktadır. Winston, Harry'ye benzediğini düşünmektedir.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.34)

Winston:(...)Yarın taş ocağına gittiğinde Harry'ye şöyle bir alıcı gözüyle bak. Gözlerinin içine bak. Onu nasıl değiştirdiklerini görürsün. Ellerine bak. Taşa dönüştürmüşler adamı. Çekiç ile keski ile çalışmasına bir bak. Allah'ın günü yirmi tane kusursuz taş bloğu çıkartıyor adam onun gibi yapan bir tane daha bulamazsın. Taşı sevmiş ve taş olmuş adam... Kendini unutmuş. Kendisi aradan çıkmış. Taş olmuş. Herşeyi unutmuş adam... Buraya nereden geldiğini, neden geldiğini, işte ben de öyle oldum John. Neden burada olduğumu unuttum.

John, çaresizce ideallerden, toplumsal amaçlardan bahsetmeye çalışır. Ama Winston için bunların hiç bir önemi yoktur. Onun tek istediği ve düşündüğü şey özgür olmak, gün saymak, özgür olacağı günü beklemektir. Winston'ın acısı karşısında, John olduğu yere çöküverir. Bir süre, ikiside suskunca oldukları yerde kalırlar. Sonra Winston ayağa kalkar. Ve yazgısını kabullenmiş bir şekilde John'a herşeyin unutulacağını, unutulması gerektiğini söyler. John Winston'ı unutacaktır. Winston'da John'u, hatta sonra gelip gidenleri de unutacaktır. Bir gün herşey unutulacaktır. Yavaş yavaş sahne kararır.

Dördüncü sahne başladığında, yeni bir gündür. John ve Winston, hücreyi hapisanedeki temsilin sahnesine dönüştürmüşlerdir. Battaniyeler fon olarak asılmıştır. Winston, oyunda kullandığı eşyalarla battaniyenin arkasına geçer. Kısa bir sessizlikten sonra, John öne, seyirciye doğru çıkar. Müdürü, gardiyanları ve mahkumları selamlayıp oyunun, oynayacakları sahneye kadar olan kısmını seyirciye anlatır. Çünkü oyun Antigone'nin yargılandığı sahneden ibarettir.

Daha sonra John da battaniyelerden oluşan fonun arkasına geçer. Bir süre sonra John, Kreon kılığında sahneye çıkar. Boyununda bir madalyon, başında uyduruk bir peruk vardır. Kreon olarak halka seslenir. Konuşması bitince, "sanığı yani Antigone'yi huzuruna ister. Winston Antigone kılığında sahneye girer. Başında peruka, boyununda çivilerden oluşan gerdanlık vardır. Bir battaniyeyi eteklik gibi beline dolamıştır. Antigone'nin girmesiyle yargılama sahnesi başlar. Antigone suçunu kabul eder. Yasalara rağmen, doğru olduğuna inandığı için Polyneikes'in cesedini gömmüştür ve cezasına razıdır. Bu sahnede Kreon ve Antigone'nin ağzından yazar, devleti ve yasaları sorgulamaktadır. Yazarın Antigone oyununu seçerek yakalamak istediği ayrıntı, aslında Winston ve Antigone kişileri arasındaki benzerliği kullanarak Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki ırk ayırımını, yargısız mahkûmiyetleri, eleştirmektedir.

Bu benzeşme, sahnenin sonunda Winston'ın kendisini Antigone'yle özdeşleştirmesine yol açar. Sahnenin sonunda halka seslenen Antigone, seyircilere seslenen Winston'a dönüşür. Bu dönüşüm aslında rol kişisinden çıkarak, kendisine dönüşmesinden çok, Winston'ın benlik saygısını yitirip başka birine dönüşmesi anlamındadır. Çünkü artık replikleri de ne Winston, ne de Antigone gibi söylemektedir.

(Fugard; Çev. Erten, 1993, s.43)

Winston: Yurttaşlarım! Bakın bugün son yolculuğuma çıkıyorum! Güneşin parlak ışıklarını son kez görüyorum. O soğuk, uzak, ıssız yaşam ile ölüm arasında yitmiş adaya gidiyorum. Mezarıma, Sonsuzluk hapsime; kimsesiz yaşanacak ölüme gidiyorum. ...

Bu repliklerinden sonra Winston, kostümünü ve perukasını çıkarır. Artık iyice çığrından çıkmıştır. Benlik saygısını tamamen yitiren Winston, sahnenin önüne doğru ilerler ve oyununun son repliklerini söyler.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.43)

Winston:Atalarımızın tannları!Yurdum!Yuvam!Zaman beklemez!Diri diri ölmeye, ölü gibi yaşamaya gidiyorum. Çünkü kutsal saydığım şeyleri kutsal tuttum! ...

Son sözler bittikten sonra, ikisi de kostümlerini çıkartırlar. Yan yana gelip, oyunun başındaki gibi , el ve ayaklarından birbirlerine kelepçeliymiş gibi dururlar. Bir siren sesi duyulur ve ışıklar yavaş yavaş kararır. Bu sahneyle de oyun sona erer.

4.“ADA” OYUNUNDAKİ WINSTON KARAKTERİNİN TAHLİLİ VE ROLÜN ÜSTÜN AMACI

Ada oyununun iki karakterinden biri olan Winston, oyunun dramatik aksiyonu içersinde John ile kurduğu karşıtlık açısından büyük önem taşır. Aslında oyunun iki kişilik olması ve daraltılmış, yalıtılmış bir mekan olan hapishanede geçmesi iki karakterinde birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak ele alınması gerekliliğini beraberinde getirir. Karakterler arasındaki bu ayrılmazlık iki karakterin tek bir bünyede toplanmasına da neden olabilir. Yine de John ve Winston arasındaki farklılık, uzun zamandır aynı hücrede olsalar da tek bir insan gibi ortak hareket etseler de, oyunun aksiyon gelişimini oluşturan en önemli öğedir. Açıklayıcı, konuşan John'un karşısında Winston daha sessizdir.

Winston suskundur. Ama ona ve onun sarmaş dolaş olduğu suskunluğa kim saldırmaya cesaret edebilir ki? ..Önemli olan, dişleri sıkmamak, yalnızca içteki gizi saklamaktır. Suskundur, çünkü seçip de söyleyemediği sözcükleri, saygınlıkları yitmesin diye, içinde yoğunlaştırır. Böylece, özgürlüğe olan açlığını, kıyasıya arttırır. Bilinçlidir onun suskunluğu. O da sözcüklerin güneşin altında pırıldayacağını bilir. Ama bu şansı yoktur.(Akşar, 1992, s.56)

Winston'un suskunluğu daha oyunun başından itibaren karşımıza çıkar. Bu suskunluğa neden olan birçok sebep vardır: Müebbet yemiş olması, John'dan daha az düşünsel potansiyele sahip olması, kırgınlığı, çocuksu hali, kabullenışı gibi. Ancak oyunun sonlarında bu suskunluğunu yırtacak olan Winston, önceleri sadece büyük bir dış etkiyle ortaya çıkan kırgınlığını, daha sakin ve gerçekçi olarak dile getirecektir.

Duygularını hep bastıran ya da John'dan daha çok geriye iten Winston bunu John'un tahliye haberine dek sürdürür. Ama bu haberle birlikte, belki bir daha bu şansı yakalayamayacağı için konuşur, konuşur, konuşur. Yine bu şansı bir daha yakalayamayacağı düşüncesiyle, başlangıçta saçma olduğunu düşündüğünden ya da "sözcüklerin güneşin altında pırıldayacağını bildiğinden" oynamayı reddettiği

Antigone rolünü oynar. İçinde biriktirdiği her şeyi dile getirme şansını bulan Winston, olasılıkla bundan sonra hiç konuşmayacaktır ya da sadece içindeki John'la konuşmaya devam edecektir.

Genel anlamda düşündüğümüzde Winston karakteri, oyunda karşımıza bu ve buna benzer yönelişler içinde çıkar.

John karakterinden daha genç olarak düşünebileceğimiz Winston'ın işkenceye tavrı, duygularını sürekli bastırıldığından John'dan daha yoğundur. Çünkü sürekli bastırılan duygular bir dış etkiyle su yüzüne çıktığında öncesinin birikimini de içinde taşımaktadır. Oyunun daha ilk sahnesinde, belki de günlerdir sabredip susan Winston'un patlaması yer alır.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.2)

'Winston - (Seslenir) Bok sineği!

John - Bırak Winston. Beni dinle aslanım. Şimdi herif gelirse büsbütün şapa otururuz.

Winston - O leş kargasını istiyorum. Hemen gelsin buraya. Birlikte büroya

gideceğiz. Mahkeme kararını okusun. Ben müebbet yemişim arkadaş boktan bir idamlık değilim ben!

John - Bırak Winston, vazgeç! Bizi koşturdu o kadar.

Winston - Hodoshe! Gardiyan denen o leş kargasını istiyorum!

Bütün öfkesine rağmen ancak arkadaşına bir şey olduğu düşüncesiyle bağırmaktan vazgeçen Winston'un -ki arkadaşının kulağında kan görmüştür- John'a ne kadar bağlı olduğu da ortaya çıkar. Gene bu repliklerden Winston'un müebbet yemiş olmasına çok önem verdiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu kısıtlı yaşamında onun, John'dan ve ömür boyu hapis yemiş olmasının onurundan başka hiçbir şeyi yoktur.

Oyunun "gerçek yaşam öyküsünden çıkılarak doğaçlama yoluyla oluşturulmuş olması ve Winston rolünün gene bu olayları yaşayan Winston Tshona tarafından oynanması, karakterlerin yönelişlerini daha gerçekçi kılar. İşte bu yöneliş içersinde John, bir gün nasılsa hapisten çıkacağını bildiğinden, içerde bu baskıcılara karşı bir şeyler söylemek ister. Bunun da en güzel yolu, söylemek istediklerini, hapishanede düzenlenecek bir gecede Antigone oyunuyla söylemektir. Bu amaçla John ve Winston çalışmaya taşlarlar. Ne var ki Winston ömür boyu orada kalacağını bildiğinden, bir şeyler söylemenin gerekliliğine inanmaktadır;

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.6)

John - (...) Pantolonundaki gizli cepten üç ya da dört tane paslı çivi çıkarıp

Winston 'a uzatır) Hey, al!

Winston - Ne olacak?

John - Ötekilerin yanına ekle.

Winston - (Çivileri alır) Ne işe yarayacak?

John - Gerdanlık için be! Ötekilerin yanına.

Winston - Gerdanlık mı?

John - Evet Antigone'nin gerdanlığı.

Winston - Sıçayım Antigone'nin içine! (Çivileri yere fırlatır, sigara içmeyi sürdürür) Antigone'ymiş! Manyak mısın nesen be?

Winston gerek müebbet yemiş olmanın verdiği boş vermişlik, gerekse Antigone oynamanın amacını tam anlamıyla kavrayamadığı için sürekli John'a karşı çıkar. Çünkü ona göre kendi yaşamını ve Antigone'yi karşılaştırdığında önemli olan kendi somut gerçekliğidir;

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.17)

Winston - İsteddiğini söyle John. Antigone'yi oynamam.

John - Çok dik kafalısın Winston....Söz verdin...

'Winston - Çarpmışım sözüne. Daha dün akşam anlatmadın mı, bu Antigone uyduruk bir... şeydir diye... efsanedir diye? (...) Kim takar efsaneyi! Ben?... Ben burada yasıyorum arkadaş, neden burada olduğumu da biliyorum, işte bu tarih, efsane değil

Antigone rolünü oynamak, kadın kılığında sahneye çıkmak Winston'a fazlasıyla alçaltıcı gelmektedir. Zaten yapı olarak pasif sayılabilecek Winston, tutuklanmasına sebep olan eylemi de bir çoğunlukla beraber gerçekleştirmiştir. Şimdi tek başına sahneye çıkıp, hele kadın kılığında bir şeyler söylemek ona imkansız görünmekte, bu yüzden de Antigone'yi oynamak istememektedir.

Ancak ondan daha zeki olan John, Antigone ve Winston'ın ortak kaderlerini hissetmiştir. Her ikisi de dar bir mekanda ölümü bekleyecektir. Bunu açıkça itiraf etmese de John, bu yüzden Antigone'yi Winston'ın oynamasında ısrar eder:

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.19)

'Winston - (Peruka ile takma göğüsleri yerden kaldırıp John'ın eline tutuşturur) Tak şu balkonları, bunu da kafana oturt, Antigone'yi sen oyna. Ben Kreon'u oynayacağım. (...)

John - Yapamazsın ki. Kaç gün önce düşündüm ben onu. Ama çok geç. Kreon'u ezberleyemezsin.

Alıntılanan bu sahnenin sonrasında hücrede yalnız kaldığında Antigone'nin giysilerini giyip, kendine bakan Winston, aslında bu işe tamamen karşı olmadığını sadece kaygı duyduğu için oynamak istemediğini somutlar. Sanki John'un onu ikna etmesini beklemektedir. John'un kendisinden daha akıllı olduğunu aslında her zaman bilen Winston kararlılığını sırf inadı yüzünden sürdürür. Oysa ki hücre psikolojisinin uzantısı olarak John'a fazlasıyla güvenmekte ve onun fikirlerine değer vermektedir. Aslında bu kısıtlanmış mekanda güvenebileceği başka kimse de yoktur. Fakat yine de inadından vazgeçmeyen Winston bu kez tavrını değiştirerek John'u ikna etmeye çabalar. Çünkü her şeye rağmen, tek dostu ve dayanağını incitmek istemez. Bu da onun daha feminen bir karakter olduğunu somutlar;

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.22)

Winston - (...) Bak arkadaş, şunun şurasında aynı hücreyi paylaşıyoruz, inatçılık etmeyi istemem. Ama bu Antigone dalgasında yokum! Lütfen dinle John! Namussuzum ki yapamam. Gel vazgeç şundan başka bir şey yapalım. Ne bileyim ben, türkü söyleyelim falan. Sen akıllısın, bir şeyler uydurursun. Ben de türkü söylerim, hatta dans ederim. Ama şu Antigone 'yi bırak Allahaşkına

John'un karşısında böylesi değişken bir yöneliş gösteren Winston oyunun aksiyonunu sürekli ayakta tutan bir karakterdir. Onun tüm suskunluğuna rağmen, içinde barındırdığı, özgürlük tutkusu ideallerinin coşkusu gibi potansiyel aktif düşünceleri, alttan alta sezildiğinden oyunu ayakta tutan önemli bir unsurdur. Çünkü zaman zaman didaktik sayılabilecek John'un karşısındaki böylesi bir karakter, çatışmayı ve aksiyonu oluşturur. John'un tahliye haberiyle tamamen, Winston'da belirgin bir değişme, acımasızlaşma başlar bunun temel nedeni John'un gidecek olması yani Winston'un hücre içerisindeki ideal imajını kaybedecek olmasıdır. Eğer ideal imaj özden uzaklaşacaksa bu durum köklü bir boşalmaya neden olur ve sonrası içinde kişinin kendisiyle çatışmasını büyük ölçüde ağırlaştırır. Hücre psikolojisi içerisinde, öncesinde sadece öfkesini ve inadını gösteren Winston, artık kendi gerçeğini ve John'u sorgulamaya başlar;

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.35)

Winston - (...) Ben niye buradayım John? Neden senin özgürlüğünü kısıkanyorum John. (...) Unut beni. (...) Çünkü ben de seni unutacağım. (...) Sonra bir gün gelecek her şey unutulacak

Onu bıraktığı için John'u suçlayan Winston tahliye haberinin başlangıcında dostu için gerçekten sevinir. Çünkü henüz oluşacak olan yalnızlığının bilincinde değildir. Onun olayları geç algılayan yapısı Antigone'yi anlamakta çektiği zorlukla özdeştir. Aslında Winston benimsemediği, düşünmekten kaçtığı şeyleri anlamak istemez, kendince oluşturduğu bir yaşama bakış açısı vardır. Winston'un bakış açısı kronik ve de duygusal çıkışları içinde taşır örneklerini tüm oyun boyunca görürüz. Aslında Winston anlık hareket eden bir karakterdir. Bu açıdan baktığımızda John'un tahliye haberine ilk anda sevinç göstermesi, bir takım duygularını bastırmak için yaptığı bir eylem değildir;

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.23)

John -Cezama itiraz etmiştim ya? (...) Üç ay daha yatıp çıkacakmışım. (Uzun bir sessizlik. Winston'ın dili tutulmuş gibidir. Sonunda...)

Winston - Üç...

John - Üç ay.

Winston - Üç ay...

John - Evet. Müdür Prinsloo söyledi.

Winston - John (Winston'dan bir sevinç patlaması. Kucaklaşırlar. Coşkuyla hücrede birfig dansı yaparlar. Sonunda Whiston, John'dan kopar ve duvara koşup haberi yan hücrelere iletmek için duvarı yumruklamaya başlar). Norman! Norman! John üç ay yatacakmış (...)

John'un tahliye haberinden sonra tekrar ilk tutuklanma anlarını, yaşadıklarını birbirlerine anlatmaya başlarlar. Böylece Winston yavaş, yavaş gerçeklerle yüz yüze gelmeye başlar. Artık üçüncü sahenin başında günlerini sayan John'a söyledikleri onu eleştiren bir tavırdadır.

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.29)

Winston - (Tuhaf bir gülümsemeye) Saymaya başladın.

John - (Korkmuştur) Ha?! Ulan ödümü patlattın be! Ben seni uyudun sanmıştım. Ne oldu? Uyuyamadın mı?

Winston - (Hala gülmektedir. Soruyu duymazdan gelir.) Ohoo. sen daha ilk gecedan gün saymaya başladın birader

Alınan sahneler gerek hücre psikolojisi ve gerekse Winston'ın yönelişinin değişmesi açısından çok önemlidir. Çünkü artık Winston suskunluğundan sıyrılmış ve hep eleştirilen, uyarılan biri olmaktan çıkmıştır. Artık o John'u eleştirmekte ve çıkıp onu yalnız bırakacağı için suçlamaktadır. Winston'un yaptığı suçlamalarla John'da gerçek kimliğini net olarak bulur. Başlangıçta çıkacağına salt bazı basit zevklerini tatmin edeceği için sevinen John, Winston'ın saldırılarıyla asıl yönelişini belirginleştirir. Aslında Winston da onun özgürlüğünü bu basit zevklere ulaşacağı için kıskanmaktadır başlangıçta:

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.33)

Winston - Ne var? Yalan mı? Üç ay sonra bu saatlerde, elinin tersiyle ağzındaki bira köpüğünü silip, donunu indirecek ve karşıdaki kariya abanacaksın! Yalan mı? Gülecek, içecek ve vuruşacaksın

Ancak sonrasında oyunun asıl mesajını ortaya koyacak olan kişi, Antigone'yi oynamayı kabul eden Winston'dır. Geç algılayan ve kabullenen Winston artık adada kalma gerçeğinden kaçamayacağını bildiğinden, kendi, dostu ve kurulan düşlerinin sonu olduğu için, Antigone'yi oynar.

Antigone, Winston'un hücre psikolojisi içersinde, bastırıldığı duygularının tekrar ortaya çıkmış biçimidir. John'un hapisten çıkıyor olması, onun adına belki çok güzeldir, ama Winston'da haklı idealler uğruna buradadır. O bunun onurunu ve güzelliğini yaşamının sonuna dek taşımaya karar vermiştir. Üç yıldır hücrede her şeyi paylaşan insanlar, hücre psikolojisi içerisinde bastırdıkları birçok şeyi artık bastırmayacaklardır. John dışarıda olduğundan ve yılmadığından, Winston'sa gerçek anlamda niçin orada olduğunu bildiğinden ...

(Fugard; Çev. Erten,1993, s.43)

Winston - (Seyircilere) Yurttaşlarım! Bakın, bugün son yolculuğuma çıkıyorum! Güneşin parlak ışıklarını son kez görüyorum. O soğuk, uzak, ıssız; yaşamla ölüm arasında yitmiş adaya gidiyorum. Mezarıma, sonsuzluk hapsime, kimsesiz yaşanacak ölüme gidiyorum. (Kafasındaki perukayı çıkarır ve seyircilere Winston olarak seslenir. Artık Antigone değildir.) Atalarımızın Tanrıları! Yurdum! Yuvam! Zaman beklemez! Diri diri ölmeye, ölü gibi yaşamaya gidiyorum! Çünkü kutsal saydığım şeyleri, kutsal tuttum!

Winston'un John'la beraber yaşadığı son an olan Antigone, Winston'daki birlik duygusunun kendini tekrar etmesine yol açacaktır. Winston artık Antigone olmuş ve sürecinin ispatı içinde kalmıştır. Antigone oyunu ve süreci John'la birlikte Winston'un kafasında kendini tekrar edecek, zamanla da dışsallaşacaktır. Yaşanılan önemli anlar, karakterler arasında çatışma noktaları, hatırlanarak Winston'un kendini anlamlı kılmasının yolunu açacaktır.(Frankl, Çev: Budak, 1996; Horney, Çev: Budak, 1998)

5. SONUÇ

Hücrenin, birey üzerindeki etkisinin, kişilikte somut değişiklikler yarattığı rahatlıkla söylenebilir. Tüm kamusal eylemler, insanlar tarafından değişken ve kararsız yorumlara yol açar. İktidarın, yarattığı somut baskı dışarıdakiler için sözde güvenli bir ortam yaratırken, içerdekiler için ise yaşama güvensizliği arttırmaktadır. Kuşatılmış ortamlar içindeki, birey kendi öz saygısı yaşatabilmek için, tutunacak, direncini artıracak kavramlar, imajlar bulmalı ya da yaratmalıdır, böylece insani savaşı devam edecektir. Winston, oyun içinde her şeyi unuttuğunu, varlığının anlamsızlığını dile getirdiği halde, Antigone ile birlikte hapisanede yok olmaya başlayan varlığını yeniden oluşturmaya başlar. Winston'ın başkaldırısı Antigone ile paralellesin Winston nüfus cüzdanını yırtarak devlete başkaldırmıştır, Antigone'de kardeşinin ölüsünü gömerek devlete başkaldırmıştır. Antigone, tiyatro tarih de, nasıl güçlü bir kahraman motifi ise, Winston da tüm baskılara karşı ayakta durmayı başararak, kahraman olmuştur. Çünkü, yaşadığımız ya da yaşamaya çalıştığımız bu çağda hala ve de inatla kutsal saydığı şeyleri kutsal tutacaktır.

Winston, hapisanede olsa da varoluşunu tamamlayacaktır. Winston iktidarla savaşmış ve bu savaşı kaybetmemiştir, iktidar bireyle olan savaşında zafersiz kalmıştır. Winston yenilgiyi kabul etmemiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Aksar,K.,1992.*Yaşamla Ölüm Arası* ,Ankara: Devlet Tiyatrosu Yayınevi.

Frankl,V.,1996.*Duyulmayan Anlam Çığığı*, Çev: Selçuk Budak,
Ankara: Öteki Yayınevi,

Fugard, A., 1987. “*Ada*” çev. Erten.Y.,Ankara : Devlet Tiyatrosu Teksiri,

Foucault M., 1983. *Hapishanenin Doğuşu*.ev: Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara : İmge Kitabevi,

Horney, K., 1998. *Ruhsal Çatışmalarımız*, Çev: S. Budak, Ankara: Öteki Yayınevi,

Sophokles, 1941.*Antigone*.Çev: Ali S., Ankara:Maarifmatbaası,

Diğer Yayınlar:

Çalışlar, A., 1995 *Tiyatro Ansiklopedisi*, Ankara: Kùltür Bakanlığı

Larousse Meydan, Sabah Gazetesi Yayınları, 3. Cilt, 8. Cilt

Türk Dil Kurumu . 1983. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,